

Maanmittausmuseo

Kartoitusretkikunta Pohjois-Suomessa vuonna 1923.

UUTTA JA VANHAA MAANMITTAUSMUSEOSSA

Maankäyttö-lehden numerossa 1/2007 oli Timo T. Luoma-Ahon artikkeli Maanmittauslaitoksen museon murrosvaiheista. Artikkelit kertoi monipuolisesti laitoksen museotoiminnan varhaisista ajoista valottaen tapahtumia aina 1980-luvulle saakka. Museon toimintaolosuhteissa on kuitenkin viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia, joten seuraavassa pureudutaan Maanmittausmuseon nykytilaan ja keskeisiin tulevaisuuden näkymiin.

Museokokoelma Pasilassa

Vuonna 1987 Pasilan virastotaloon avattu perusnäyttely toimi maanmittausmuseokokoelman esittelytilana vuoden 2005 loppuun saakka. Näyttelyn sijaintipaikka oli kuitenkin alusta asti auttamattoman huono: sijainti maan alla kellaritilojen syrjäisen käytävän varrella takasi sen, että näyttelyyn tutustui vuosittain melko harvalukuinen joukko vieraita. Kiinnostavuudessa museonäyttely ei hävinnyt, päinvastoin monet museokävijät ihmet-

Niko Saatsi

**”Museokokoelman
sijoittaminen
Maanmittauslaitoksen
arkistokeskuksen
yhteyteen oli erittäin
luontevaa.”**

Maanmittausmuseo

Maanmittausinsinööri Aarne Lansa pystytti mittapöydän Orimattilan Mallusjoella vuonna 1924.

telivät, että vanhoja maanmittausvälineitä ylipäättään oli tallella.

Museoesittelyt, kuten muutkin museoon liittyvät työt olivat 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa lähes yksinomaan Maanmittauslaitoksen tarkastaja **Pirkko Nurmisen** vastuulla. Näin jälkikäteen voi arvioida, että onneksi kokoelman hoidosta vastanneella työntekijällä oli konservaattoritaitausta. Ennaltaehkäisevillä konservointitoimenpiteillä oli nimittäin suuri vaikutus siihen, että museokokoelma ylipäättään säilyi ehjänä Pasilan huoneilmaltaan kuivassa ja ilmastoinniltaan puutteellisessa varastotilassa. Eräs tärkeimmistä toimenpiteistä oli kuitukangasverhojen ripustaminen varastointihyllyjen suojaksi. Näin kokoelma saatiin suojattua ilmanvaihdon mukana tiloihin kantautuneelta remontti- ja rakennuspölyltä.

2000-luvulle tultaessa aika ajoi armoitomasti Pasilan näyttely- ja varastotilojen ohitse. Yli kymmenen vuotta paikoillaan olleet valokuvataulut olivat nuhruisia, esineisiin oli kertynyt likaa ja varasto oli täyttynyt museoon kuulumattomasta esineistöstä. Ratkaisuna museota vaivaavalle tila- ja henkilöstöpuhalalle nähtiin museon siirtäminen osaksi Jyväskylään perustettavaa Maanmittauslaitoksen arkistokeskusta. Arkistokeskukseen siirrettiin kaikki maanmittaustoimistoissa säilytetyt toimitusasiakirjat ja -kartat, joten museokokoelman sijoittaminen rakennuksen yhteyteen oli erittäin luontevaa.

Näyttelyaula Maanmittauslaitoksen arkistokeskuksessa.

Muutto Jyväskylään

Museon kokoelmat muutettiin Pasilasta Jyväskylään keväällä 2006. Muuton yhteydessä kokoelmista poistettiin huonokuntoisimpia, rikkiäisiä tai muuten toissijaisia esineitä. Rärkeimpinä esimerkeinä huonokuntoisista esineistä olivat muutamat hometta sisältäneet varusteet, toissijaisena kokoelmasta poistettiin esimerkiksi ruosteinen hiustenkuivaaja, jonka yhteys maanmittaukseen ja kartan valmistukseen oli varsin hataralla pohjalta. Pasilan kellaritilojen valitettavan kuiva huoneilma oli vuosien saatossa halkaissut useita puuesineitä, mutta tällaiset vauriot eivät tietenkään olleet este esineiden Jyväskylään muutolle.

Museokokoelmien muutossa Maanmittauslaitoksella oli sama hyväksi havaittu yhteistyökumppani, joka edellisenä vuonna toteutti myös arkistojen muuttamisen Jyväskylään. Muuton valmistelua ohjasivat yleisten museaalisten periaatteiden lisäksi Arkistokeskuksen säilytystilojen fyysiset ominaisuudet: makasiinien hyllyt kun on suunniteltu etupäässä arkistokokoelmien säilyttämistä varten. Myös tuleval-

”Maanmittausmuseon perusnäyttelyssä kynnys historiaan tutustumiselle on yritetty pitää mahdollisimman matalana.”

le kokoelmien hallinnalle säilytystilojen ominaisuudet tulevat antamaan määräävät puitteet. Suuria esineitä museoon ei voida ottaa kuin poikkeustapauksessa.

Uusi perusnäyttely

Jyväskylän arkistokeskuksessa näyttelytilana on talon korkea keskusaula, joka on tilana näyttävä, kolme huonekerrosta lattiasta kattoon halkaiseva kokonaisuus. Arkistokeskuksen ensimmäinen museonäyttely valmistui jo kesken muuton, kun maaliskuussa 2006 Jyväskylässä järjestetyille maanmittauspäiville suunniteltiin muutaman vitriinin ja julisteen käsittävä pienoisenäyttely.

Maanmittausmuseon uusi perusnäyttely on nimeltään ”Maanmittaus Suomessa” ja se avataan tänä keväänä. Näyttelyssä on keskitytty yksinomaan Suomen maaperällä tapahtuneeseen mittaus toimintaan. Kansainvälinen näkökulma rajoittuu pieniin yksityiskohtiin, kuten mainintaan Praetoriuksesta mittapöytämittauksen todennäköisenä kehittäjänä. Tarvetta kansainvälisen kartografian esittelyyn Maanmittausmuseolla ei ole, sillä Jyväskylän yliopiston historian laitokselle deponoitu Fredriksonin karttakokoelma avaa näkökulman myös maailmanlaajuisen kartografian kehitykseen.

Maanmittausmuseon perusnäyttelyssä on pyritty tuomaan keskeisiä esineryhmiä esille siten, että esineet ja asiayhteyden voisi ymmärtää helposti ilman maanmittausalan koulutustakin. Samoin erilaiset mittausmenetelmät, mm. mittapöytämittaus ja astronominen paikanmääritys, on esitelty matemaattisia sääntöjä hieman yksinkertaistaen. Näin kynnys maanmitta-

uksen historiaan tutustumiselle on yritetty pitää mahdollisimman matalana.

Tulevaisuuden näkymiä

Näyttelytoiminnan aloittamisen jälkeen museon suurimmat haasteet liittyvät museokokoelmien hallintaan. Merkittävä parannus kokoelmatyön edellytyksiin on tulossa jo tänä vuonna, kun museokokoelmia varten saadaan oma väline Maanmittauslaitoksen sähköiseen *Arkki*-järjestelmään. Järjestelmä on sama, jolla laitos hallitsee myös mittavaa sähköistä toimitusarkistoaan. Digitaaliseen muotoon vietyinä museokokoelmien käytettävyyttä paranee olennaisesti ja esimerkiksi vanhoja valokuvia etsiviä asiakkaita voidaan palvella aiempaa paremmin. Digitaaliset käyttökappaleet myös säästävät alkuperäisiä vedoksia.

Arkki-järjestelmä mahdollistaa tulevaisuudessa myös virtuaalisen tutustumisen maanmittausmuseokokoelmaan. Sähköisen luetteloinnin eräs etu on nimittäin se, että aineistot voidaan melko pienellä vaivalla saada esille myös Internetiin. Mikäli näin tulevaisuudessa tapahtuu, merkitsee se sitä, että maanmittausmuseokokoelma tulee entistä laajempaan tietoisuuteen. Tämä taas lisää ainakin jonkin verran kokoelmien käyttöä myös muissa näyttelyissä tai vaikkapa erilaisissa julkaisuissa.

Maanmittausvälineiden tallennuksessa ollaan käynnistämässä Tekniikan museon kanssa uudenlaista yhteistyötä. Maanmittausmuseon tavoin myös Tekniikan museon maanmittausosastolla on mittavat kokoelmat vanhoja maanmittausvälineitä, joten tallennuspolitiikassa keskiöön nousee ensisijaisesti uudemman esineistön tallennusvastuu. Mitään järkehän ei ole siinä, että molempiin kokoelmiin kerätään samoja esineitä. Keskeisiä museoesineelle asetettavia kriteerejä ovat esineen yleisyys, tyypillisuus, paikallisuus ja hyväkuntoisuus.

Maanmittauksella on Suomessa satoja vuosia vanhat perinteet. Maanmittaustoimituksissa syntyneet kartat ja asiakirjat meidän on säilytettävä lakisääteisinä todisteina tuleville ja taas tuleville sukupolville. On erittäin hienoa, että meillä on myös olemassa konkreettisia esimerkkejä niistä välineistä, joiden avulla kartat on eri aikoina kyetty mittaamaan ja piirtämään.

Kirjoittaja on amanuenssi, FM ja työskentelee Maanmittauslaitoksen arkistokeskuksessa Jyväskylässä.